

ANOTÁCIA

Diplomová práca sa zaoberá skúmaním možných stratégií pre obnovu pohornického územia Karvinska, ktoré aplikuje do konkrétnych urbanistických a architektonických riešení. Riešenia by mali dať lokalite nové podnety na rozvoj a inovácie a zároveň zachovať a sprístupniť industriálnu históriu regiónu širšej verejnosti.

ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému regenerácia krajiny Karvinska po ukončení ťažby čierneho uhlia a budúcnosť lokality Karviná-Doly, vypracovala samostatne a s použitím uvedenej literatúry a prameňov.

V Brne, dňa 8. 5. 2022

POĎAKOVANIE

Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať svojmu vedúcemu práce Martinovi Kaftanovi, ktorý mal veľkú trpezlivosť a počas celých dvoch rokov poskytoval cenné konzultácie a obohacoval moje znalosti.

Tiež chcem poďakovať projektu POHO2030 za ústretovú spoluprácu a poskytnutie podkladov a informácií ku spracovávanej oblasti.

Rovnako ďakujem aj spolužiakom, kamarátom a svojej rodine, ktorí pri mne stáli po celú dobu štúdia.

MOTIVAČNÝ ÚVOD

Éra ťažby neobnoviteľných zdrojov v Karvinsku sa pomaly končí. Uhlie, ktoré dávalo územiu charakteristický ráz a život sa postupne stáva jednou z etáp histórie. Problematika obnovy územia po ukončení ťažby v uholných baniach obnáša mnoho aspektov. Okrem regenerácie brownfieldov po budovách banských spoločností so sebou nesie aj ekologickú revitalizáciu územia, ekonomické a sociologické aspekty. Banícka činnosť bola dlhé roky súčasťou kultúry a histórie týchto regiónov, preto treba citlivo pristupovať k tejto regionálnej industriálnej identite a nájsť cestu udržateľnosti a ekológie v kontexte premeny krajiny.

Mojim úmyslom je snaha o návrat krajiny prírode a prírody ľuďom. Územie, ktoré bolo dlhé roky rabované, si zaslúži konečne vydychnúť. Rovnako aj spoločnosť, po desaťročia zamestnávaná hlavne v banskom priemysle by mala mať možnosť na svoju regeneráciu a neprepásnúť toto okno na nové smerovanie a sebaurčenie, ktoré sa ukončením ťažby otvorilo.

URBANISTICKÉ SÚVISLOSTI

Pohornícka krajina je neustále premenlivá, v čase aj priestore. Dynamické zmeny sú prítomné nie len v hmatateľných prvkoch krajiny ako je prepádanie, tvarovanie a erózia pôdy, premeny vodných štruktúr, vegetačné a ekosystémové zmeny, ale sú viditeľné aj v sociologickom, demografickom a ekonomickom aspekte regiónu.

Rovnako aj prelínanie historických vrstiev, vytvárajúcich jedinečný postindustriálny charakter krajiny reflektuje rýchlosť dobových zmien, výšvih a úpadok priemyselnej doby, ktorý nastal tak rýchlo, že sa krajina stále regeneruje premieňa vo svoj budúci obraz, ktorý je stále nepoznaný.

V kontraste s týmto neustálym pohybom krajiny nám v nej ostali stabilné body- brownfielady a solitérne priemyselné stavby (z praktického dôvodu- nepoddolovali si územie priamo pod dolom), ktoré akoby zastali v čase a na rozdiel od krajiny sa časom celkom s istotou nezotavia, ale zahubí sa ich architektonické poslanstvo priemyselnej doby. Preto v krajine, ktorá sa o seba vie postarať a jej premenlivosť nám nevadí, naopak nás baví a fascinuje, navrhujeme prístup čo najmenších zásahov. Pracovať v nej s vedomosťou o jej časovej premenlivosti, s dočasnými či prispôsobivými riešeniami, pretože o 10-20 rokov môže mať krajina celkom nový charakter.

URBANISTICKÉ SÚVISLOSTI DOLU BAROBRA

Pohornícka krajina je neustále premenlivá, v čase aj priestore. Dynamické zmeny sú prítomné nie len v hmatateľných prvkoch krajiny ako je prepádanie, tvarovanie a erózia pôdy, premeny vodných štruktúr, vegetačné a ekosystémové zmeny, ale sú viditeľné aj v sociologickom, demografickom a ekonomickom aspekte regiónu.

Rovnako aj prelínanie historických vrstiev, vytvárajúcich jedinečný postindustriálny charakter krajiny reflektuje rýchlosť dobových zmien, výšvih a úpadok priemyselnej doby, ktorý nastal tak rýchlo, že sa krajina stále regeneruje premieňa vo svoj budúci obraz, ktorý je stále nepoznaný.

V kontraste s týmto neustálym pohybom krajiny nám v nej ostali stabilné body- brownfielady a solitérne priemyselné stavby (z praktického dôvodu- nepoddolovali si územie priamo pod dolom), ktoré akoby zastali v čase a na rozdiel od krajiny sa časom celkom s istotou nezotavia, ale zahubí sa ich architektonické poslanstvo priemyselnej doby. Preto v krajine, ktorá sa o seba vie postarať a jej premenlivosť nám nevadí, naopak nás baví a fascinuje, navrhujeme prístup čo najmenších zásahov. Pracovať v nej s vedomosťou o jej časovej premenlivosti, s dočasnými či prispôsobivými riešeniami, pretože o 10-20 rokov môže mať krajina celkom nový charakter.

KONCEPT A ARCHITEKTONICKÉ RIEŠENIE

Koncept vychádza z urbanistického riešenia a snahe otvoriť ľuďom areál v čo najväčšej miere. V prvom rade treba podotknúť, že riešené územie máme rozdelené na dve časti. Naše dva projekty spolu spája komunikačná os, pretínajúca pozemok na dve časti. Je to pohľadová osa, vedie ňou plánovaná turistická trasa a tak celkom prirodzene sa stáva aj hlavnou komunikačnou osou môjho projektu.

Budovami dolu Barbora a bývalej správnej budovy je vymedzený otvorený priestor, kolmo na komunikačnú os. Na západnej strane je ohraničený plotom, za ktorým je svah so zdvihnutou obslužnou komunikáciou (cca 4m vyššie nad verejným priestorom pred Barborou) pre okolité firmy. Rozhodla som sa túto komunikáciu ponechať ako „špinavú“ a priestor tak orientovať chrbtom k zásobovaniu. To nám otvorilo veľmi logický systém zásobovania areálu a obmedzilo kríženie návštevníkov s obsluhovaním objektov. V projekte navrhujem novostavbu nadväzujúcu na produkciu cideru v bývalej kotolni dolu Barbora. Výroba sa týka spracovania odpadov po zlisovaní jablák. Vyťažením vlákny a ďalšími chemickými procesmi sa tak dá z tejto sušiny vyrábať vegánska koža, na šitie rôznych produktov. Využívaním odpadu – z jablčnej produkcie rovnako ako aj z odpadného tepla z výroby, ktorým môže byť objekt vykurovaný, smerujem návrh k udržateľnému a ekologickému riešeniu. Umiestnenie stavby vyplýva z vymedzenia verejného priestoru a obslužnej komunikácie. Keďže v navrhovanom multifunkčnom objekte ide o výrobu a reštauráciu priamo napojenú na výrobu cideru, rozhodla som sa objekt koncipovať pozdĺž obslužnej komunikácie, v tvare podlhovastej „nudly“. Tvar jasne odpovedá diagramu produkcie, smeru výroby až po predaj. Keďže spomínaná obslužná komunikácia je zdvihnutá nad terén o približne jedno poschodie, dvíham výrobu a reštauráciu- ktoré potrebujú jednoduchý prístup zásobovania, na úroveň cesty. V prízemí nám teda vznikne priestor komunikujúci s verejnou plochou na východ, kde môžem umiestiť odpovedajúcu prevádzku. Keďže v areáli bude možná celá prehliadka výroby, od produkcie cideru, výroby kože, remeselnej dielne až po degustáciu produktov v reštaurácii a nákupe v predajni (navrhovanej v starej správnej budove), funguje táto os rovnako aj pre tento pohyb ľudí. Vytvára sa tak druhá komunikačná vrstva zdvihnutá nad terénom- ktorú podporím mostom a vytvorím tak ďalšiu možnosť voľného pohybu, zaujímavé pohľady na areál a logické prepojenie ciest obchádzajúc zadnú obslužnú komunikáciu. Mostom vtiahujem ľudí do areálu. Keďže budovu strojovne plánujem ponechať pre kultúrne účely, v areály nechávam veľký otvorený verejný priestor pre vonkajšie kultúrne akcie.

PROGRAM

Výrobná cideru, multifunkčný objekt s výrobou kože, dielňou, reštauráciou a ostatným zázemím, predajňa produktov, priestor pre letné akcie, kultúrna sála v bývalej strojovni, ubytovanie pre sezonných pracovníkov, zamestnancov, návštevníkov

Stavebnotechnické a materiálové riešenie

Objekt výroby Cideru

Budovu pôvodnej kotolne v návrhu konvertujem na výrobnú nápojov z ovocných štiav. Stavba je riešená ako veľkorozponová oceľová konštrukcia s výplňovými murivami. Pre účel výroby a pohyb materiálu a tovaru sa ukazuje ako veľmi vhodná.

Konštrukciu v návrhu rešpektujem, svojou subtilnosťou a tvaroslovím je krásnym príkladom hodnotnej industriálnej architektúry. Do nosných konštrukcií vstupujem len v nevyhnutnej miere. Kvôli funkčnej prevádzke vytvárame nový vstup zo strany zásobovacieho dvora.

V interiéry haly dotvárame novú ľahkú oceľovú konštrukciu na oceľových stĺpoch, ktorá nám vytvorí vloženú ochodzu. Táto bude slúžiť na prevedenie návštevníkov formou organizovaných skupín. Zároveň zabezpečí, že prevádzky výroby a návštev sa nebudú v žiadnom mieste krížiť.

Multifunkčný objekt sekundárnej výroby a reštaurácia

Tento objekt je novostavbou. Vzhľadom na vytvorenie komplexnej ponuky služieb pre návštevníkov areálu nie sme schopní všetky potreby pokryť existujúcimi priestormi. Preto som sa rozhodla lokalitu doplniť o multifunkčný objekt, ktorý tieto potreby vyrieši. V objekte som umiestnila okrem doplnkovej výroby, ktorá spracúva odpadové suroviny z hlavnej výroby ovocných nápojov, aj reštauráciu so zázemím.

Prízemie budovy je navrhnuté ako kompaktná „ťažká“ línia z murovaných tehliel v sendvičovom prevedení. Nosnú stenovú konštrukciu tvorí vnútorná stena hrúbky 250 mm, vonkajšia je vymurovaná z tehliel o hrúbke 100 mm. Medzi týmito murovanými konštrukciami je aplikovaná tepelná izolácia o hrúbke 10 cm. Vodorovné nosné konštrukcie nad prízemím sú zhotovené z liateho pohľadového železobetónu.

Poschodie je navrhnuté ako ľahká konštrukcia z drevených stĺpov a priehradových pultových nosníkov, pričom vzájomným pospájaním vytvárajú nosný rám. Stúženie medzi rámami je zabezpečené diagonálnymi prvkami, ktoré vytvárajú vnútornú pohľadovú konštrukciu v interiéri. Drevená konštrukcia je obalená trojkomorovým polykarbonátom. V časti reštaurácie je polykarbonát nahradený zasklenými stenami kvôli optimálnemu kontaktu návštevníkov s prostredím.

Strecha je z falcovaného plechu v minimálnom sklone 5°.

Objekt ubytovania a doplnkových služieb areálu

Budova je existujúca. Svojou polohou a priestorovými možnosťami mi umožnila pokryť potrebu pre doplnkové služby areálu. Skladá sa z dvoch dvojpodlažných častí. Pôvodná, architektonicky hodnotná budova, je orientovaná k prichádzajúcim ľuďom a parkovisku. Túto časť objektu som navrhla funkčne využiť pre potreby ubytovania – krátkodobého aj dlhodobého. Na prízemí recepcia a ubytovacie apartmány, na poschodí je len ubytovanie hostí. Úlohu recepcie kvôli optimálnemu využitiu personálnych kapacít bude sezónne sanovať recepcia vo vedľajšej časti objektu (prístavba).

Objekt nechávame z hľadiska stavebnotechnického v pôvodnom stave. Uvažujeme s miernymi zásahmi do nosných konštrukcií kvôli adaptácii priestorov pre potreby bývania.

